

I pappas fotspår – vad tjänar barn till jordbrukare och fiskare?

Lönsamhetsproblem inom både jordbruket och fisket är ingen ny företeelse, men hur mycket mindre tjänar man som lantbrukare eller fiskare? I denna Policy Brief har vi beräknat skillnaden i hur mycket barn till lantbrukare och fiskare tjänar om de väljer samma yrke som sina föräldrar jämfört med om de väljer att arbeta utanför jordbruket och fisket. Vi finner att:

- Söner till lantbrukare tjänar 28 procent mindre om de väljer att bli lantbrukare jämfört med en annan karriär.
- Döttrar till lantbrukare tjänar 23 procent mindre om de väljer att bli lantbrukare.
- Söner till fiskare tjänar 21 procent mindre om de väljer att bli fiskare.

Val av yrke

Inom jordbruk och fiske är det vanligare att man väljer sina föräldrars yrke jämfört med de flesta andra yrkeskategorier. Detta syns bland annat genom att familjegårdar kan gå i arv i generationer. De yrkeskunskaper man får genom att växa upp på ett lantbruk eller inom ett fiskeföretag är ofta svåra att tillgodogöra sig på annat sätt och forskning visar att det är en fördel att ha lantbrukarbakgrund när man driver ett jordbruksföretag. Dessa kunskaper kan både vara generella för hur ett lantbruk/fiske fungerar, men också specifika för den lokala näringen. Exempel på det senare är att endast lokala fiskare vet vilka fiskevatten och redskap som ger högst fångster under olika säsonger och väderlekar. Dessa kunskaper gör att inkomsterna från jordbruk/fiske ökar, men de kan vara svåra att dra nytta av i alternativa yrken.

Men hur attraktivt är det då att välja förälderns yrkesbana som lantbrukare eller fiskare? Yrkesval beror naturligtvis på många faktorer, men en viktig aspekt för den långsiktiga attraktionskraften hos ett yrke är individens förväntade inkomster.

Studiens upplägg

I denna Policy Brief undersöker vi om barn till svenska lantbrukare och fiskare tjänar mer eller mindre än sina helsyskon av samma kön som väljer en karriär utanför lantbruket/fisket. Genom att jämföra helsyskon av samma kön kan vi på bästa möjliga sätt beräkna inkomstskillnaderna mellan lantbrukare/fiskare och andra utan att

skillnader i familjebakgrund påverkar resultaten. Studien är gjord genom regressionsanalys med syskonkontroll där skillnader i inkomst mellan helsyskon av samma kön skattas med hänsyn taget till skillnader i ålder, syskonordning, utbildningsnivå, om man är gift, samt vilken kommun man bor i. Kontrollvariablerna fångar upp skillnader *mellan* syskon. Förutom familjeeffekter kontrollerar vi då även för effekten att vara uppfödd i samma område, gå på samma skola och att ha gemensamma vänner. Syskon delar i genomsnitt även halva genupsättningen.

Analysen har skett utan hänsyn till vilken gren inom lantbruket/fisket som personerna arbetar inom (eller om företaget är stort eller litet) eftersom detta inte är möjligt med det tillgängliga datamaterialet. Exempelvis kan det inom fisket vara mycket stor skillnad i inkomster mellan de som arbetar inom småskaligt kustnära fiske och de som arbetar på större pelagiska fartyg eftersom både fisketeknik och förvaltningssystem skiljer sig åt. På samma sätt kan lönsamheten inom olika grenar av lantbruket skilja sig åt beroende på konkurrenssituation, prisnivåer, etc.

Datamaterial

Data kommer från Statistiska Centralbyrån (SCB) och består av den så kallade LISA-databasen (longitudinell integrationsdatabas för sjukförsäkrings- och arbetsmarknadsstudier) och flergenerationsregistret. Det senare gör att vi kan koppla samman lantbrukare/fiskare med sina barn och se vilken status dessa individer har på arbetsmarknaden. Till detta har även kopplats information om yrkesfiskelicens. LISA-databasen ger information om vilken sektor barnen arbetar inom, deras utbildningsnivå, deras löneinkomster (inklusive inkomster från egna företag), ålder, m.m. Inkomststatistiken baseras på taxerade inkomster där det både ingår inkomst från jordbruk/fiske och inkomster från annan anställning. I inkomsterna ingår även jordbruks- och fiskestöd. Sammanlagt består studien av 11 924 barn till lantbrukare och fiskare under 2012.

Lantbrukare och fiskare tjänar mindre än sina syskon

I tabell 1 visas den procentuella inkomstskillnaden mellan två syskon av samma kön.

Tabell 1. Inkomstskillnader mellan syskon

	Lantbrukarsöner	Lantbrukardöttrar	Fiskarsöner
Inkomstskillnad (%)	-28**	-23**	-21*
Individer	6 160	5 195	569

Tabellnot: ** visar att skillnaden är signifikant på enprocentsnivån. * visar att skillnaden är signifikant på femprocentsnivån.

Som framgår av tabellen har lantbrukarsöner som väljer att bli lantbrukare 28 procent lägre inkomst än sina bröder som valt en annan karriär. Även döttrar till lantbrukare tjänar mindre om de väljer att bli lantbrukare, 23 procent, jämfört med systrar som väljer en annan karriär. Detta är efter att hänsyn tagits till övriga förklarande variabler, dvs. skillnaderna beror inte på ålder, utbildning, civilstånd, ordning i syskonskaran, eller i vilken kommun man bor. Dessa variabler påverkar också inkomsterna, exempelvis ökar inkomsten med ålder (om än i avtagande grad), med utbildning, och om man är gift. Vi kan exempelvis se att syskon som väljer att bli lantbrukare har en lägre utbildningsnivå än syskon som väljer en annan karriär, men hänsyn har tagits till detta så utbildningen förklarar inte de redovisade inkomstskillnaderna.

Det finns inte tillräckligt många döttrar till fiskare för att genomföra motsvarande analys, men för söner liknar mönstret det för lantbrukare. En fiskarson som väljer att bli fiskare tjänar 21 procent mindre än sin bror som väljer en annan karriär.

Sammanfattning och diskussion

Studiens slutsats är att barn till lantbrukare och fiskare som väljer samma yrke som sina föräldrar har lägre inkomster än de som väljer andra arbeten, knappt 30 procent för söner till lantbrukare och cirka 20-25 procent för döttrar till lantbrukare och söner till fiskare.

Förutom inkomsten finns naturligtvis många faktorer som spelar in vid yrkesvalet, som exempelvis möjligheten till ett fritt jobb och möjlighet att bo kvar i en kommun med få alternativa arbeten. En låg lön kan också kompenseras av låga omkostnader för att bo på landsbygden och förmåner som egen skog med jakträtt m.m. Detta kan emellertid inte kompensera ett alltför stort inkomstgap till andra näringar vilket i sin tur kan leda till att individer väljer andra karriärer. Låga inkomster kan även innebära att entreprenöriella individer med nya idéer väljer bort jordbruket och fisket. I vilken grad detta sker idag och om det utgör ett problem vet vi inte, utan denna fråga kräver vidare analyser.

Källa

Blomquist, J., Nordin, M., Waldo, S. (2015) Estimating the return to farming and fishing using a sibling approach. AgriFood Economics Centre Working Paper 2015:2.

Mer information

Martin Nordin
Tel: 046 222 07 90
E-post: martin.nordin@agrifood.lu.se

Johan Blomquist
Tel: 046 222 07 89
E-post: johan.blomquist@slu.se

Staffan Waldo
Tel: 046 222 07 92
E-post: staffan.waldo@slu.se

**Vad är AgriFood
Economics
Centre?**

AgriFood Economics Centre utför kvalificerade samhällsekonomiska analyser inom livsmedels-, jordbruks- och fiskeriområdet samt landsbygdsutveckling. Verksamheten är ett samarbete mellan Sveriges lantbruksuniversitet och Lunds universitet och syftar till att ge regering och riksdag vetenskapligt underbyggda underlag för strategiska och långsiktiga beslut.

Kontakt

AgriFood Economics Centre
Box 730, 220 07 Lund
AgriFood Economics Centres publikationer kan beställas eller laddas ned på www.agrifood.se
